

TÉMA VYDANIA:

Efektivita oficiálnej rozvojovej pomoci

Slovenská republika sa v Strednodobej stratégii rozvojovej pomoci na roky 2009 – 2013 zaviazala monitorovať a hodnotiť poskytovanú rozvojovú pomoc a zapojiť do tohto hodnotenia aj zastupiteľské úrady. Súčasnú odhodlanie zamerať sa na efektivitu oficiálnej rozvojovej pomoci (ODA) a začať po siedmich rokoch trvania rozvojovej spolupráce evalváciu vplyvov slovenskej oficiálnej pomoci je pozitívnym krokom, keďže evalvácia je integrálnou súčasťou ODA a štandardná požiadavka donorov ostatných vyspelých krajín. Je dôležité, aby Slovensko tiež pristúpilo k hodnoteniu ODA. O to viac, keď svetové spoločenstvo hodnotí pokrok v plnení miléniových rozvojových cieľov.

Evalvácia: Výzva pre krajiny V4

Nedostatočné alebo neexistujúce spôsoby hodnotenia ODA sú spoločným problémom členských krajín V4, ako to vyplýva z analýzy Nadácie Pontis. Na jednej strane je to spôsobené nedostatkom finančných prostriedkov a na strane druhej nedostatkom odborných kapacít, ktoré by mohli vykonávať efektívnu evalváciu ODA.

V porovnaní s ostatnými partnerskými krajinami je Slovensko len na začiatku cesty. České rozvojové centrum vykonávalo hodnotenia už v rokoch 2003 – 2007. V súčasnosti je za oblasť evalvácií v Českej republike zodpovedné Ministerstvo zahraničných vecí ČR, ktoré, ako sa píše na stránkach Českej rozvojovej agentúry, pripravuje novú metodiku zadávania hodnotení externým konzultantom, čo je významný posun vpred. V Českej republike okrem toho už v roku 2007 Komisia pre rozvojovú pomoc (Development Assistance Committee – DAC) uskutočnila Special Peer Review. Rovnaké hodnotenie v tomto roku uskutočnilo aj Poľsko. V Maďarsku sa hodnotili projekty len interne pracovníkmi agentúry HUN-IDA zodpovednej za evalváciu projektov.

Princípy evalvácie Komisie pre rozvojovú pomoc OECD

- Jasné a zreteľné smernice a metodika evalvácie s presne definovanými povinnosťami a úlohou rozvojovej agentúry a jej miestom v inštitucionálnej rozvojovej štruktúre
- Neustranný evalvačný proces nezávislý od rozhodovacích orgánov a riadenia rozvojovej spolupráce
- Otvorený proces hodnotenia a všeobecne dostupné výsledky hodnotenia
- Využitie získaných znalostí v praxi, spätná väzba pre politikov a výkonný tím
- Partnerstvo s prijímajúcou krajinou a ostatnými donormi
- Plánovanie evalvácie od začiatku projektu, jasne zadané ciele projektu

Zdroj: OECD 2009, *Managing Aid: Practices of DAC Member States*, <http://www.oecd.org/dataoecd/58/29/42903202.pdf>

Modely

Slovenská republika môže pri navrhovaní vlastných monitorovacích nástrojov vychádzať z úspešných zahraničných modelov, napr. podrobne prepracovaných metodík Kanady (Canadian International Development Agency – CIDA) alebo Dánska (DANIDA). Členské krajiny Komisie pre rozvojovú pomoc (DAC) OECD sa zase už dlhé roky riadia jej princípami hodnotenia, na základe ktorých každoročne vykonáva DAC peer reviews efektivity ODA určitých členských krajín. **Slovenské ministerstvo zahraničných vecí požiadalo DAC OECD o uskutočnenie Special Peer Review. Komisia pre rozvojovú pomoc tak na prelome novembra a decembra 2010 vyhodnotí systém rozvojovej spolupráce Slovenskej republiky ako nečlena DAC a odporučí ďalšie smerovanie.**

UDALOSŤ VO SVETE:

Summit OSN o plnení miléniových rozvojových cieľov

22. a 23. septembra sa na pôde OSN zišli svetoví lídri, aby zhodnotili pokrok v plnení ôsmich miléniových rozvojových cieľov (Millennium Development Goals - MDGs), ktoré sa zaviazali dosiahnuť do roku 2015 podpísaním miléniovej deklarácie v roku 2000. V záverečnom dokumente Dodržíme sľub: Spoločne za splnenie miléniových rozvojových cieľov predstavitelia vyspelých a rozvojových krajín opäť potvrdili svoje záväzky dosiahnuť tieto ciele do roku 2015.

Celkovo sú rozvojové krajiny na dobrej ceste v znižovaní chudoby alebo v dosiahnutí univerzálneho základného vzdelania. Medzi jednotlivými regiónmi však pretrvávajú priepastné rozdiely. Politicky nestabilné krajiny a krajiny sužované vojenskými konfliktmi zaostávajú 40 až 60 % v plnení MDGs, ako píše generálny tajomník OECD Angel Gurría v úvodníku o stave plnenia MDGs.

V najbližších rokoch bude preto rozhodujúce zvýšenie rozvojovej spolupráce v krajinách subsaharskej Afriky a južnej Ázie, ktoré rapídne zaostávajú aj v plnení takých cieľov ako znižovanie chudoby a hladu alebo zavedenie univerzálneho vzdelania. Generálny tajomník OSN Pan Ki-mun inicioval tento rok Globálnu stratégiu pre zdravie žien a detí na zintenzívnenie zdravotnej

starostlivosti o matky a deti, ktoré často umierajú na komplikácie alebo choroby, ktorým by sa dalo predísť základnou lekárskou starostlivosťou. Pozornosť je potrebné venovať aj naplňaniu ostatných cieľov, keďže všetky sú navzájom prepojené. Ako však zdôraznil Charles A. Cooper z Millennium Challenge

Corporation v diskusii pre Council of Foreign Relations, MDGs nie sú preteky, ale základný rámec definovania cieľov rozvojovej spolupráce medzi ekonomicky vyspelými a rozvojovými krajinami.

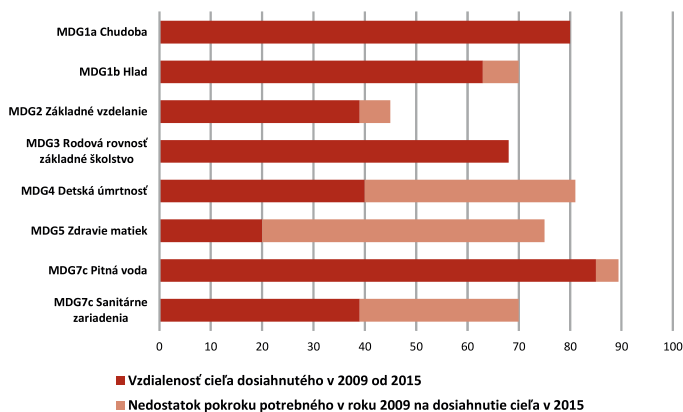
Kľúčové pre nasledujúce obdobie je vytvoriť konkrétny časový plán krokov ako postupovať, aby krajiny splnili svoje záväzky do roku 2015, keďže žiadny konkrétny harmonogram nebol na summite v septembri prijatý, ako zdôrazňuje Sarah Boseley z novin Guardian. A zároveň bude nevyhnutné vytvoriť fungujúci systém, ktorý by prispel k udržateľnosti rozvoja po roku 2015, pretože ako upozorňuje Charles A. Cooper, bez ekonomického rastu Indie a Číny by sme niektoré pozitívne výsledky nedosiahli. Podľa neho je dôležité budovať domáce kapacity vnútri krajín, aby projekty, s ktorými donorské krajiny prichádzajú do rozvojových krajín, prispievali k udržateľnosti implementovaných iniciatív.

Bezpodmienečný tok lacných prostriedkov môže mať totiž opačný ako zamýšľaný účinok, ako na to upozornil aj Johnson Migwi na Rozvojovom dni organizovanom Platformou rozvojových mimovládnych organizácií a ministerstvom zahraničných vecí, ktorý sa konal 18. októbra 2010. Johnson Migwi z kenskej mimovládnej organizácie TAPA zdôraznil, že vytvorenie vzťahu závislosti medzi domácimi obyvateľmi a zahraničnými donormi (prijímanie základných potrieb, ako sú jedlo, bývanie, financie bez práce) môže mať za následok, že prestanú mať záujem pracovať a zarábať si tak, aby si z vlastných zdrojov zabezpečili živobytie. Tento prístup škodí jeho organizácii, ktorá sa snaží postaviť ľudí na vlastné nohy, a nepriamo dlhodobo škodí celej komunite. „*Chceme, aby ľudia vlastnili svoje problémy,*“ povedal Migwi, „*chceme, aby boli súčasťou procesu ich riešenia.*“ •

„Chceme, aby ľudia vlastnili svoje problémy. Chceme, aby boli súčasťou ich riešenia,“

Johnson Migwi, Keňa

Pokrok v dosiahnutí MDGs do roku 2015

PRÍPADOVÁ ŠTÚDIA:

Zvyšovanie počítačovej gramotnosti učiteľov a žiakov v Keni

V poslednom desaťročí sa výrazne zvýšila technologická úroveň Kene a iných krajín v subsaharskej Afrike. Nielenže prudko narástol počet používateľov mobilných technológií z 50 na skoro 350 miliónov, ale mobilní operátori zavádzajú čoraz viac funkcií šitých na mieru potrebám obyvateľov týchto krajín. Pomocou mobilných telefónov sa dajú zistiť informácie v oblasti poľnohospodárstva a dokonca nahrádzajú platobnú kartu. Na druhej strane, kvôli vysokej cene počítačov je len málo obyvateľov Kene a ostatných krajín subsaharskej Afriky počítačovo zručných. Podľa prieskumov iba 4 % učiteľov kenských škôl používajú pri výučbe informačné technológie. Nadobudnuté počítačové zručnosti však prispievajú k zvýšeniu konkurencieschopnosti mladých ľudí na lokálnom pracovnom trhu, a preto je ich rozširovanie kľúčové pre ďalšie zvyšovanie zamestnanosti mladých ľudí.

Viacero medzinárodných donorov si uvedomilo, že potenciál úspechu Kene je skrytý vo vzdelávaní mladých ľudí, a začínajú sa venovať projektom zamera-

ným na rozvoj informačných a komunikačných technológií (IKT) v Keni, ako napríklad Intel Corporation alebo KCB Foundation. Projekt podporovaný Intel Corporation sa venuje energeticky alternatívnym spôsobom zavedenia IKT techniky a vysokorychlostného internetu pre študentov žijúcich v oblastiach s nedostatkom elektrickej energie. KCB Foundation spúšťa IKT projekt v ôsmich vidieckych stredných školách v jednotlivých provinciách Kene. Jeho cieľom je priniesť do vybraných škôl počítačovú techniku a počítačové programy. Znevýhodneným študentom zabezpečia nadštandardné vzdelanie, čo im pomôže v budúcnosti pri hľadaní si zamestnania. Vyššie percento počítačovo gramotných mladých ľudí môže následne prispieť ku konkurencieschopnosti Kene vo svete a k nadväzovaniu obchodných stykov napríklad aj so slovenskými firmami.

Nadácia Pontis implementuje projekt zameraný na IKT v Keni od januára 2010. V spolupráci s partnerskou organizáciou Youth for Conservation Kenya

Nadácia Pontis zriadila na vidieckej škole Moi High School Kasigau v dedine Rukanga počítačové laboratórium s 20 počítačmi, ktoré dodala partnerská organizácia *Computers for Schools Kenya*, a s prístupom na internet.

V júni 2010 spolu so spoločnosťou Microsoft Slovensko priniesla Nadácia Pontis do tejto strednej školy najmodernejšiu prezentačnú techniku: vizualizér, dataprojektor, interaktívnu tabuľu, videokameru, intranet a Encartu, multimediálnu encyklopédiu. Bývalý expert Microsoft Slovakia Roman Baranovič a tri učiteľky zo Základnej školy Bošany, ktoré sa zúčastnili slovenského projektu *Moderná škola* a IKT používajú denne pri výučbe, zorganizovali v africkej Rukange školenie pre miestnych učiteľov strednej školy. Tito dovedy ovládali väčšinou iba základy práce s počítačom. Štyria pokročilejší učelia sa oboznámili aj s prácou s modernou prezentačnou technikou a pripravili si prezentácie pre výučbu študentov. Projekt priniesol výhody pre všetky zúčastnené strany:

- Kenski učelia už po troch dňoch tréningu vytvorili prezentáciu v programe PowerPoint, pomocou ktorej na rodičovskom združení prezentovali videá so žiakmi aj výsledky školy.
- Vďaka dodanej technike a zaškoleniu budú môcť učelia zaškoliť svojich nástupcov, a tak zabezpečiť využívanie IKT aj v budúcnosti. Prispievajú tak k počítačovej gramotnosti svojich študentov a zvyšujú tým ich šance na pracovnom trhu.
- Kľúčom k dlhodobému úspechu projektu je dôsledné zaškolenie a kontinuálna technická podpora, bez ktorej by sa inak účinok zo zavedenia novej počítačovej techniky v chudobnejších komunitách stratil. Preto je v prípade potreby učiteľom rukanskej školy k dispozícii technický pracovník *Computers for Schools Kenya* z Mombasy.
- Počas pôsobenia Nadácie Pontis v Keni sa podarilo nadviazať aj spoluprácu s miestnou pobočkou spoločnosti Microsoft a ich miestnym projektom *Partners in Learning*, ktorý neskôr poskytol vyškoleným učiteľom účasť na medzinárodnej konferencii v Mombase.

- Zameranie sa na školu na vidieku bolo významné, pretože študenti v mestách sú na používanie informačných technológií viac zvyknutí. Dostupnosť počítačovej techniky a zaškolenie učiteľov na vidieku má význam pre dlhodobý rozvoj nielen škôl, ale celej komunity.

Projekt Nadácie Pontis bol finančne podporený oficiálnym programom Slovenskej republiky Slovak Aid a je realizovaný na základe iniciatívy *Inovatívny učiteľ*, za ktorú spoločnosť Microsoft získala cenu Via Bona 2008. Zaškolení učelia z Rukangy pricestujú ešte v novembri na Slovensko, aby navštívili základnú školu v Bošanoch a ďalšie vybrané stredné školy. Tento vzdelávací projekt pomáha zvýšiť šance a príležitosti pre obyvateľov celého mikroregiónu Kasigau, kde náš partner Youth for Conservation dlhodobo vyvíja aktivity pre podporu ekoturizmu a ochranu divej zveri a technické zručnosti tamojších obyvateľov sú pre úspešnú prácu v tejto oblasti rozhodujúcou devizou. •

ROZHOVOR: Andrea Elschekova-Matisová, vedúca zastúpenia Európskej komisie na Slovensku

Na rozvojovom dni, ktorý organizovala Platforma mimovládnych organizácií a Ministerstvo zahraničných vecí SR, ste zdôraznili potrebu plniť si záväzky a snažiť sa postupne zvyšovať rozvojovú pomoc na 0,33 % hrubého národného produktu (HNP). Aj z reakcií ostatných panelistov vyplýva, že do tohtoročného rozpočtu sa zvýšenie ODA nedostane. Myslite si teda, že Slovenská republika sa môže k tomuto cieľu priblížiť? Prečo je podľa vás splnenie tohto cieľa dôležité?

Slovensko je členom Európskej únie a iných organizácií vyspelých štátov a prihlásilo sa k ich spoločným hodnotám, medzi ktoré patrí aj spolupodpovednosť za globálny rozvoj a solidaritu. V marci prijala Slovenská republika Strednodobú stratégiu oficiálnej rozvojovej pomoci na roky 2009 až 2013, kde sa zaväzuje prispievať k znižovaniu chudoby a hladu v rozvojových krajinách prostredníctvom efektívnejšie a ciele poskytovanej rozvojovej a humanitarnej pomoci.

V minulom roku poskytlo Slovensko rozvojovú pomoc vo výške 54 miliónov eur, čo je 0,086 % hrubého národného produktu (HNP). Na porovnanie, rok predtým bola táto suma 65,4 milióna eur (0,102 % HNP). Slovensko sa rozhodlo zvýšiť túto pomoc do polovice tohto desaťročia na 0,33 % HNP. Celý náš pozoruhodný technický pokrok vyznieva rozpačito, ak na svete stále umie-

rajú od hladu milióny mužov, žien a detí, ďalšie milióny umierajú na choroby, ktoré Európa už niekoľko desaťročí nepozná. Desiatkam miliónov ďalších Afričanov sú upierané aj tie najzákladnejšie ľudské práva. Svetové spoločenstvo schválilo ambiciózne miléniové ciele, ktoré – ak sa podarí splniť – vytrhnú z najhoršej biedy stá milióny ľudí. Na to je však potrebné, aby si rozvojové krajiny stáli pevne za svojimi prioritami a aby bohatý svet dodržiaval svoje záväzky aj napriek hospodárskej kríze. Mali by sa teda premietnuť aj v rozpočte na ďalší rok. Veď aj občania Slovenskej republiky v prieskume Eurobarometer nedávno potvrdili, že pomoc pre chudobné krajiny plne podporujú.

Aké kroky podniká Európska komisia na zefektívnenie a skvalitnenie rozvojovej spolupráce svojich členských štátov, aby si EÚ ako celok plnila svoje záväzky?

EÚ poskytuje viac ako polovicu celosvetovej pomoci a zostáva tak aj naďalej najštedrejším darcom na svete. Na druhej strane, úroveň pomoci EÚ sa v roku 2009 v dôsledku hospodárskeho spomalenia mierne znížila a dosiahla sumu 49 miliárd eur, čo predstavuje 0,42 % HND. Na júnovom zasadnutí Európskej rady potvrdila svoj záväzok zvýšiť do roku 2015 výdavky na pomoc na úroveň 0,7 % HND. Rada sa zhodla na tom, že členské štáty majú prijímať realistické a overiteľné opatrenia na splnenie individuálnych záväzkov oficiálnej rozvojovej pomoci do roku 2015. Úroveň pomoci je síce v právomoci členských štátov, Rada však členské štáty vyzvala, aby sa o svojich opatreniach vzájomne informovali. Rada by na základe ročných akčných plánov členských štátov a výročnej monitorovacej správy Európskej komisie mala uskutočniť

„partnerské preskúmanie oficiálnej rozvojovej pomoci“ v rámci EÚ a každoročne informovať Európsku radu o výsledkoch. Je potrebné, aby sa v týchto akčných plánoch uviedli aspoň plánované výdavky na rozvojovú pomoc na nasledujúci rozpočtový rok a odhady na zostávajúce roky až do roku 2015.

Komisia navrhuje členským štátom, aby prijali rad opatrení na podporu miliónových rozvojových cieľov. Ich cieľom je zvýšiť úroveň pomoci a zároveň pomoc zefektívniť a zamerať na tie krajiny a odvetia, ktoré sú v najväčšej núdzi. S cieľom prispieť k akčnému plánu Európska komisia takisto prijala oznámenie o zdaňovaní a rozvoji, ktorého cieľom je zvýšiť domáci príjem rozvojových krajín, a to prostredníctvom vybudovania silnejších domácich daňových systémov a prostredníctvom medzinárodného boja proti daňovým únikom.

EÚ a jej členské štáty sú pevne odhodlané výrazne znížiť roztrieštenie pomoci medzi krajinami a ešte viac zlepšiť rozdelenie práce v rámci krajiny prostredníctvom lepšieho poskytovania informácií a lepšej koordinácie darcov EÚ. V tejto súvislosti sa Rada dohodla na dokončení podkapitoly o rozdelení práce medzi krajinami v operačnom rámci EÚ pre účinnosť pomoci, čo tiež umožní spoločné riešenie medzery v poskytovaní pomoci „sirotám“ (teda krajinám s malým počtom aktívnych medzinárodných darcov a nízkymi úrovňami pomoci) a zlepšenie situácií, keď partnerské krajiny zaostávajú v plnení rozvojových cieľov tisícročia.

Poprední predstavitelia i členské krajiny sú presvedčení, že v dnešných časoch pomoc rozvojovým krajinám nie je vecou charity, ale jedným z hnacích motorov oživenia. Európa už prijala plán na oživenie svojho hospodárstva, ktorý predstavuje aj opatrenia, ako by EÚ mohla pomôcť takisto rozvojovým krajinám. Vo svete, v ktorom sú jednotlivé krajiny úzko previazané, sú investície zame-

rané na stimuláciu rastu, obchodu a vytvárania pracovných miest v rozvojových krajinách rovnako investíciou v náš prospech. EÚ na základe skúseností v Belgicku alebo Spojenom kráľovstve takisto zväzuje možnosť prijatia vnútroštátnych právnych predpisov týkajúcich sa stanovenia cieľov v oblasti ODA.

Keď porovnáme Slovensko so susedmi z V4, prípadne dlhoročnými členskými krajinami EÚ, kde sa nachádzame? V čom sme vpredu, v čom zaostávame, kde sa môžeme inšpirovať? Aký imidž si budujeme (mali by sme budovať) medzi našimi partnermi?

Pre finančnú krízu sa podpora Slovenska pre chudobné krajiny znížila o takmer 20 %. Podľa správy OECD zo 14. 4. 2010¹ sa Slovensko spolu s Poľskom prepadlo na posledné miesto darcovského rebríčka. Prepad poskytnutej rozvojovej pomoci zo strany Slovenska spôsobil najmä fakt, že už nezarátaťva odpustené dlhy, pričom objem skutočnej rozvojovej pomoci sa výraznejšie nezvyšoval. Na porovnanie – Česká republika vlni vykázala ako rozvojovú pomoc 224 miliónov dolárov – teda 0,12 % hrubého národného dôchodku, Maďarsko 116 mil. dolárov – 0,09 % HND a Poľsko – 343 miliónov dolárov – 0,08 % HND. Európa je založená na princípoch solidarnosti, bohatší majú pomáhať tým, ktorí to potrebujú. Opäť zopakujem, že je našou morálnou povinnosťou zvyšovať pomoc pre najchudobnejšie krajiny. Slovensko by mohlo spojiť sily s ostatnými krajinami V4 a spoločne, a teda aj účinnejšie bojovať proti chudobe. Nezabúdajme, že patríme medzi najbohatšie krajiny sveta. •

¹ <http://www.mvro.sk/sk/aktuality/81-slovensko-je-na-chvoste-medzi-darcami-rozvojovej-pomoci-z-oecd>

KALENDÁR najbližších udalostí

- 29. – 30. november:

Summit EÚ – Afrika v Tripolise, Líbya

Hlavné témy budú investície, ekonomický rast a vytváranie nových pracovných miest.

- 6. – 7. december:

European Development Days v Bruseli

Tohtoročné podujatie sa bude venovať najmä témam: efektívita ODA, rozvojová pomoc po prijatí Lisabonskej zmluvy, rodová rovnosť, globálna stratégia verejného zdravotníctva a využitie energií v rozvojovej spolupráci.

Nadácia Pontis
Zelinárska 2, 821 08 Bratislava
tel.: +421 2 5710 8113
pontis@nadaciapontis.sk
<http://www.nadaciapontis.sk/>

